

малого підприємництва істотно впливає покращення механізмів кредитування. І в цьому напрямі діяльність держави має бути активнішою та ефективнішою. Головними напрямками, на які варто звернути увагу, є: удосконалення законодавчого забезпечення діяльності банківських установ; удосконалення механізмів підтримки суб'єктів малого підприємництва в отриманні кредитів; сприяння створенню державних фондів і спеціалізованих інститутів кредитування малого підприємництва; формування пільгової системи оподаткування кредитів для малого підприємництва; сприяння процесу кооперації малих підприємств, активізація діяльності кредитних спілок; налагодження співпраці з іноземними та міжнародними фінансовими фондами, фінансово-кредитними установами, а також забезпечення доступу до їхніх ресурсів якнайширшого кола банків, які відповідають критеріям прийнятності цих установ; забезпечення доступу малих підприємств до альтернативних джерел фінансування.

Література

1. Реверчук С.К. Приватне інвестування в економіку України / С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, В.В. Ступницький. – Львів, 2002. – 271 с.
2. Джуччі Р. Криза кредитування в Україні: факти, причини та шляхи відновлення / Р. Джуччі, Р. Кірхнер, В. Кравчук. – Берлін-Київ, червень 2010 року. – 17 с.
3. Дрига С.Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки: монографія / С.Г. Дрига. – К.: Вид-во "Либідь", 2009. – 442 с.
4. Руцишин Н.М. Перспективи розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу / Н.М. Руцишин // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.3. – С. 271-274.
5. Чевганова В.Я. Фінансове забезпечення малого підприємництва / В.Я. Чевганова, В.В. Чеверда // Вісник Хмельницького національного університету: наук. журнал. – Сер.: Технічні науки. – Хмельницький: Вид-во ХНУ. – 2011. – № 2, т. 1. – С. 164-168.
6. Статистичний щорічник України за 2009 р. / Держкомстат України. – К.: ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2010. – 560 с.
7. Річний звіт НБУ за 2005 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2006. – 203 с.
8. Річний звіт НБУ за 2007 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2008. – 204 с.
9. Річний звіт НБУ за 2008 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2009. – 208 с.
10. Річний звіт НБУ за 2009 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2010. – 206 с.
11. Річний звіт НБУ за 2010 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2011. – 206 с.
12. Аналітичний огляд банківської системи України за 2010 рік. – НРА "Рюрік", 2011. – 49 с.

Лазур П.Ю. Банковский кредит как фактор развития предпринимательства в Украине

Охарактеризовано состояние банковской системы Украины и оценено ее влияние на развитие предпринимательской среды. Определены проблемы кредитования малых предприятий и очерчены основные направления их решения.

Ключевые слова: малое предпринимательство, финансовая поддержка малого предпринимательства, денежно-кредитная политика, банковская система, банковский кредит.

Lazur P.Yu. A bank credit as factor of development of enterprise is in Ukraine

The state of the banking system of Ukraine is described and its influence is appraised on development of enterprise environment. Certainly problems of crediting of small enterprises and outlined basic directions of their decision.

Keywords: small enterprise, sponsorship of small enterprise, monetary policy, banking system, bank credit.

УДК 336:774

Доц. О.О. Ляхова, канд. екон. наук –

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Досліджено сучасний стан розвитку ринку лізингу в Україні та його інфраструктуру. Здійснено аналіз впливу фінансово-економічної кризи на основні показники лізингової діяльності та на структуру договорів фінансового лізингу. Визначено основні тенденції та подальші перспективи розвитку вітчизняного ринку лізингу.

Ключові слова: лізинг, ринок лізингу, інфраструктура ринку лізингу, лізингові компанії, фінансово-економічна криза.

Постановка проблеми. Розвиток лізингу є неможливий без створення умов, сприятливих для організаційно-правових механізмів лізингу, які забезпечили б ефективну взаємодію всіх його учасників. Тобто йдеться про ринок лізингу, який виступає складовою частиною сучасного ринку капіталу як головного елементу системи господарювання та механізму реалізації ринкової економіки. Ринок лізингу в Україні є формою реалізації дієвих інструментів фінансування капіталовкладень підприємств. Він сприяє взаємодії суб'єктів господарювання з приводу отримання доступу до найновішої техніки і сучасних технологій, відіграючи таким чином важливу роль у процесі активізації інвестиційних процесів та модернізації економіки країни.

Питання з дослідження теоретичних засад організації лізингових відносин вивчали такі вітчизняні науковці, як С.І. Брус, Н.Н. Внукова, Б.Л. Луцків, В.І. Міщенко, Р.П. Саблук, Н.Г. Слав'янська, Г.О. Холодний, Т.І. Хомуляк, В.С. Марцин та ін. Сучасні аспекти розвитку ринку лізингу в Україні, його інфраструктуру розглянуто в небагатьох працях. Зокрема актуальними є питання аналізу впливу фінансово-економічної кризи на розвиток лізингових відносин в Україні, окреслення основних тенденцій та визначення перспектив розвитку вітчизняного ринку лізингу.

Метою роботи є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку лізингу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Через багатогранність лізингових відносин, ринок лізингу поєднав у собі елементи ринку реальних активів та фінансового ринку. Якщо йдеться про класичну схему взаємовідносин між суб'єктами лізингового бізнесу, посередником в якій виступає лізингова компанія або комерційний банк, та об'єктами угоди є матеріальні активи (елементи основних фондів), то лізинговий ринок є складовою ринку реальних активів.

Однак якщо на вихідному етапі організації лізингу банківська установа надає лізинговий кредит лізинговій компанії або безпосередньо позичальнику – лізингоотримувачу, тобто між зазначеними вище суб'єктами виникають кредитні відносини, які характеризують особливості кредитного ринку (або ринку банківських позик), то частина лізингових відносин реалізується на фінансовому ринку. Отже, в основі руху грошових коштів на фінансовому ринку є довгострокові кредитні відносини, що трансформуються у грошові відносини та завершуються на ринку реальних активів.

Для того, щоб ринок лізингу ставав дедалі більш дієвою та прозорою складовою сучасного ринку капіталів, необхідна розвинена інфраструктура, тобто система соціально-економічних, політичних умов та відповідних заходів, що мають проводитися на державному рівні, які сприятимуть забезпеченню ефективного функціонування лізингу. У світовій практиці інфраструктуру будь-якого ринку прийнято характеризувати через призму трьох її невід'ємних складових. Тому інфраструктуру ринку лізингу доцільно умовно представити регулятивною, функціональною та інформаційною складовою.

Регулятивна складова інфраструктури ринку представлена нормативно-правовою базою, що регулює діяльність лізингових інститутів на ринку лізингу та забезпечує нагляд за успішною організацією і реалізацією лізингу. І відповідно, вдосконалене законодавство в галузі лізингу впливатиме на зростання основних кількісних та якісних показників розвитку ринку. Так, на нашу думку, однією з основних причин швидкого відновлення вітчизняного ринку лізингу стало прийняття нового Податкового кодексу України від 02.12.2010 р., положення якого усунули неточності та суперечності, що існували в оподаткуванні лізингових операцій. Зокрема новації цього законодавчого акта дають змогу застосовувати метод прискореного зменшення залишкової вартості для об'єктів четвертої та п'ятої амортизаційних груп, що робить лізинг автомобілів та обладнання більш привабливим для суб'єктів господарювання, аніж кредит. Серед інших змін в оподаткуванні лізингових операцій варто виділити скасування вимоги про оподаткування ПДВ комісійної винагороди лізингодавців за операціями фінансового лізингу внаслідок перевищення нею подвійної облікової ставки НБУ, а також усунення обмежень щодо максимальної суми витрат на страхування об'єктів лізингу, які можна відносити до валових витрат (за колишнім податковим законодавством такі видатки не повинні були перевищувати 5 % від суми валових витрат лізингодавця за звітний період). Як позитивний наслідок введення цих новацій, ринок лізингу в Україні за 9 місяців 2011 р. зріс більш ніж на 4 млрд грн.

Функціональна складова інфраструктури ринку лізингу виступає не менш важливою її складовою, яка представлена фінансово-кредитними та спеціалізованими організаціями-учасниками, що безпосередньо здійснюють свою діяльність у сфері лізингу. Серед класичних учасників функціональної інфраструктури визначають: лізингодавця, виробника/продавця лізингових послуг та лізингоотримувача. Отож, на сучасному етапі розвитку ринку лізингу України відбувається погіршення фінансового стану лізингодавців та їх платоспроможності як прояв негативного наслідку кризи. Особливо часто таку тенденцію спостерігали в тих лізингових компаніях, які погано структурували власний лізинговий портфель, не приділяючи достатньої уваги ризик-менеджменту та аналізу кредитоспроможності лізингоотримувачів. Окрім цього, в складному становищі опинилися незалежні лізингові компанії, у структурі акціонерів яких немає потужної банківської установи або виробника (постачальника) предметів лізингу. Так у 2009 р. 14 незалежних лізингових компаній припинили свою діяльність, а у I кварталі 2010 р. – ще 24 [2]. Станом на 31 грудня 2011 р. відповідно до розміру лізингового портфеля та

вартості активів виділяють таких найбільших лізингодавців-членів Асоціації "Українське Об'єднання Лізингодавців": ВТБ Лізинг Україна, Райффайзен Лізинг Аваль, ІНГ Лізинг Україна, УніКредит Лізинг, ОТП Лізинг. [3] Таким чином, криза виступила ніби перевіркою лізингових компаній на фінансову стійкість, якість сформованого лізингового портфеля, ефективність ризик-менеджменту та раціональність стратегічного управління.

Усе зазначене вище зумовило погіршення якісних показників лізингової діяльності, а саме: зменшення частки лізингу в ВВП та в інвестиціях в основні засоби. У 2009 р. частка лізингу в ВВП скоротилася у 4 рази, порівняно з попереднім роком, і становила 0,27 %. Частка лізингу в інвестиціях в основні засоби зменшилася до 1,65 % (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка частки лізингу в ВВП та в інвестиціях в основний капітал в Україні протягом 2003-2010 рр., % [Розраховано на основі: 4-7]

Початкові негативні тенденції впливу глобальної фінансово-економічної кризи на ринок лізингу спостерігали ще у I півріччі 2008 р. – криза ліквідності на вітчизняному фінансовому ринку спричинила ускладнений доступ лізингодавців до зовнішніх джерел фінансування, що вплинуло на зменшення кількості та вартості укладених договорів лізингу в країні. Якщо у I півріччі 2008 р. ринок лізингу демонстрував тенденції до зростання, то у другій половині цього року відбулося остаточне зниження обсягів ринку, яке припинилося лише в першій половині 2010 р. (рис. 2).

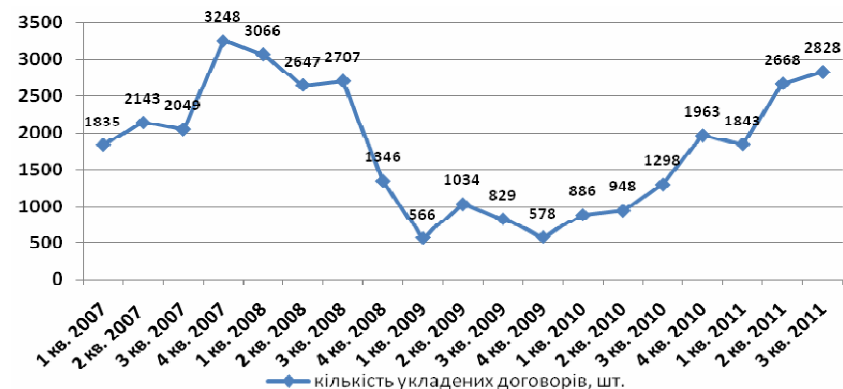

Рис. 2. Динаміка кількості укладених нових договорів фінансового лізингу в Україні протягом 2007-2011 рр. [5, 8]

Починаючи з I кварталу 2008 р., відбувалося зниження кількості укладених договорів, що можна пояснити ускладненням доступу лізингодавців до ринків капіталу. Це змусило останніх більш скрупульозно підходити до аналізу потенційних лізингоотримувачів і фінансувати лише найприбутковіші проекти.

Докладніше проаналізуємо структуру договорів фінансового лізингу за термінами та напрямками вкладень. Як видно з рис. 3, криза вплинула також на терміни укладення договорів лізингу. Якщо у 2007 р. в країні переважали договори лізингу від 5-ти до 10 років (52,79%), то у 2009 р. їхня частка зменшилася до 37,38% або ж на 15,41%. Починаючи з 2009 р. частка договорів від 5-ти до 10-ти років почала зростати і станом на 01.10.2011 р. становила 47,99%.

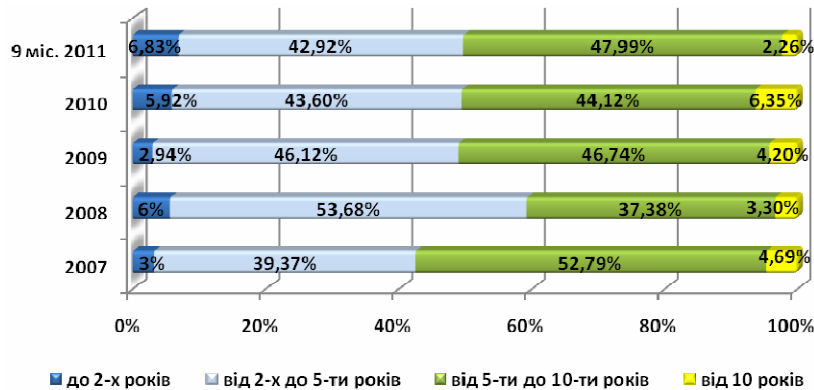

Рис. 3. Динаміка структури договорів лізингу за строком дії в Україні протягом 2007-2011 рр. [5, 8]

Отже, довгострокові договори знову переважають в структурі договорів фінансово лізингу, що може свідчити про появу прибуткових інвестиційних проектів, які потребують лізингового фінансування. Проте негативні тенденції також відбуваються у структурі договорів фінансового лізингу протягом останніх п'яти років: питома вага договорів фінансового лізингу терміном до двох років зросла вдвічі і станом на 01.10.2011 р. становить 6,83%, тоді ж як питома вага договорів фінансового лізингу строком від 10 років зменшилася від 4,69% до 2,26% за аналізований період.

Найбільшу частку в структурі лізингових договорів займає лізинг транспорту (рис. 4), що зумовлено високою ліквідністю цього майна, а також добре розвиненим його вторинним ринком. Також спостерігаємо значну частку договорів сільськогосподарської техніки та обладнання, що можна аргументувати зростанням привабливості аграрного бізнесу для фінансових структур завдяки збільшенню його прибутковості. Відповідно серед договорів фінансового лізингу переважають договори в галузі транспорту, сільськогосподарського господарства, будівництва та сфери послуг (рис. 5). Ця структурованість договорів фінансового лізингу свідчать про те, що за рахунок лізингу відбувається оновлення основних засобів у тих галузях, які найбільше цього потребують. Зокрема, станом на 01.01.2011 р. стан зносу основних засобів у сфе-

рах економіки є таким: сільське господарство – 41%, будівельна галузь – 50%, транспортна галузь – 94%, промисловість – 63%, освіта – 62,5% [9].

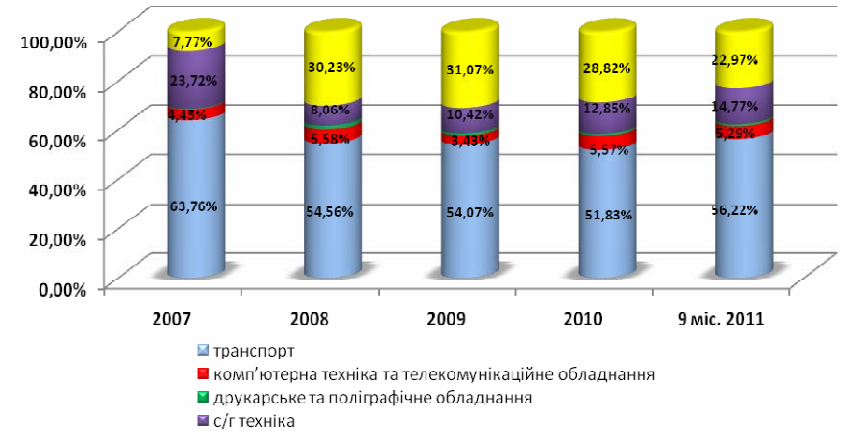

Рис. 4. Динаміка структури договорів фінансового лізингу за предметами лізингу в Україні протягом 2007-2011 рр., % [5, 8]

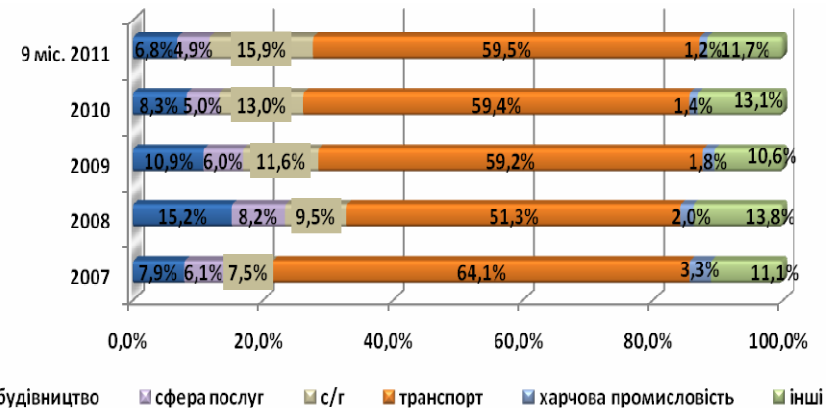

Рис. 5. Динаміка вартісного розподілу договорів фінансового лізингу за галузями економіки в Україні протягом 2007-2011 рр., % [4, 5]

Інформаційна складова інфраструктури ринку лізингу містить спеціалізовані та інформаційні видання, які висвітлюють проблеми з організації та розвитку лізингу в Україні та світі. Мета інформаційної складової полягає у формуванні системи оперативного отримання даних про поточний стан лізингу в Україні, галузеву спеціалізацію об'єктів лізингу; тенденції його розвитку та ефективне поєднання на цій основі інтересів усіх суб'єктів лізингового бізнесу. На сучасному етапі розвитку лізингу в Україні формується лізингова структурна індустрія за допомогою українського об'єднання лізингодавців та Всеукраїнської Асоціації лізингу "Укрлізинг", функціонує інформаційний проект "Лізинг Україна" для лізингових компаній України та їх пос-

луг. Тобто лізингова індустрія стає визнаним фінансовим і інвестиційним інструментом та поширюється у різні сфери економіки.

Висновки. Під впливом фінансово-економічної кризи вітчизняний ринок лізингу зазнав істотних втрат, особливо функціональна складова його інфраструктури, про що свідчить банкрутство значної кількості лізингових компаній у цей період. Більшість лізингових компаній в умовах кризи займалися лише обслуговуванням поточних договорів лізингу, не укладаючи нових, що позначилося на зменшенні кількості та вартості договорів фінансового лізингу протягом 2008-2009 рр.

Регулятивна складова інфраструктури ринку, що реалізується через вплив нормативно-законодавчої бази на діяльність лізингових інститутів на ринку лізингу, сприяла позитивним змінам під час реалізації положень нового Податкового кодексу України. Як позитивний наслідок введення новацій, ринок лізингу в Україні за 9 місяців 2011 р. зріс більш ніж на 4 млрд грн.

Інформаційна складова інфраструктури ринку впливає на швидкість та якість отримання даних про поточний стан ринку лізингу в Україні, тенденції його розвитку. На сучасному етапі розвитку лізингу в Україні вона зокрема формується за допомогою українського об'єднання лізингодавців та Всеукраїнської Асоціації лізингу "Укрлізинг". Інформаційний проект "Лізинг Україна", відображає діяльність лізингових компаній в Україні.

Проте в умовах стрімкого зростання обсягів лізингу прогнозують, що ринок лізингу в Україні поки що не зможе задовольнити високий попит на лізингові послуги, що зумовлено фінансовою слабкістю вітчизняних лізингових компаній, нерозвиненістю вітчизняного фондового ринку, неналагодженим механізмом державного фінансування лізингу.

Література

1. Посібник з лізингу : навч. посібн. / за ред. Л.Я. Снігур. – К., 2009. – С. 349.
2. Ряды лизингодателей редуют. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.leasing.org.ua/ua/publications/pid=3028>
3. Рейтинг лізингових компаній за результатами 2011 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.leasing.org.ua/ua/rating/2011/>.
4. Підсумки діяльності лізингодавців за 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.leasing.org.ua/ua/bulletin/>
5. Підсумки діяльності лізингодавців за 2009 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.leasing.org.ua/ua/bulletin/>
6. Валовий внутрішній продукт. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Інвестиції в основний капітал. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Підсумки діяльності лізингодавців за 9 місяців 2011 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.leasing.org.ua/ua/bulletin/>
9. Наявність і стан основних засобів за 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ibd/nsoz/nsoz09_u.htm

Ляхова О.О. Анализ современного состояния развития рынка лизинга в Украине

Исследовано современное состояние развития рынка лизинга в Украине и его инфраструктуры. Проведен анализ влияния финансово-экономического кризиса на основные показатели лизинговой деятельности и на структуру договоров финансово-

го лизинга. Определены основные тенденции и последующие перспективы развития отечественного рынка лизинга.

Ключевые слова: лизинг, рынок лизинга, инфраструктура рынка лизинга, лизинговые компании, финансово-экономический кризис.

Liahova O.O. An analysis of modern status of the Ukrainian leasing market development

Modern status of the Ukrainian leasing market development and its infrastructure are investigated in the article. The analysis of influence of financial crisis on basic leasing indicators and on the structure of agreements of the financial leasing is conducted. Basic tendencies and further prospects of leasing market development are defined.

Keywords: leasing, leasing market, infrastructure of leasing market, leasings companies, financial crisis.

УДК 331.5 (477.87)

Доц. Ю.В. Машика, канд. екон. наук –
Закарпатський ДУ, м. Ужгород

СТАН ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Розглянуто актуальні питання щодо рівня безробіття і зайнятості в Україні. Досліджено фактори впливу на рівень безробіття. Наведено та проаналізовано статистичні дані з офіційних джерел щодо реального стану справ в Україні. Запропоновано шляхи вирішення проблеми зайнятості та безробіття.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, криза, економіка, соціально-трудові відносини економіки України.

Вступ. Постановка проблеми. Світова економічна криза загалом негативно вплинула на економіку України. Нестабільність та звужене відтворення благ і послуг поглибило проблеми суспільного та економічного життя країни. Зокрема збільшилась залежність економіки України від стану експорту продукції металургійної та хімічної промисловості, сільського господарства. Внаслідок кризових явищ попит на продукцію значно знизився, що спричинило падіння промислового виробництва, а головне – зростання безробіття. Поставлена під загрозу стабільність роботи багатьох колективів. Спад економічної активності позначився на звуженні попиту на складну працю, скороченні тривалості робочого часу [2, с. 119].

Ситуація, що склалась в Україні потребує глибокого аналізу та вибору оптимального шляху щодо подальшого розвитку ринку праці, зменшення безробіття, інфляційних процесів і зростання конкурентоспроможності національної економіки. Тому однією з найбільш актуальних проблем в Україні є здійснення ефективної політики щодо подолання безробіття та проведення ефективного реформування ринку праці. Важливим у подоланні наслідків економічної кризи є створення в державі нових робочих місць та працевлаштування молоді після закінчення навчальних закладів в Україні.

Метою роботи є проведення аналізу рівня безробіття населення в умовах економічної кризи на території України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання щодо безробіття населення в умовах екологічної кризи досліджувало багато вчених-економіс-